

פרשת
משפטים
התשע"ו

גיליון: 181 שנה ד'

שבת שלום
ומבורך!

אשכול יוסף

חידושים נפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" ליוני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מרגן ורבנן הגאונים ארזי הלבנון רבותינו ראשי הישיבות
הגאון הגדול מוה"ר משה צדקה שליט"א ר"י פורת יוסף, הגאון הגדול מוה"ר דוד כהן שליט"א ר"י "תברון"

"וכי ימכור איש בתו לאמה" (כ"א, ז')

היאך התירה תוה"ק לנהוג בבתו מנהג בזיון ושפחות ולמוכרה לאמה?

כאשר עומד אני ומתבונן בפסוק זה מנקרת במוחי קושיא עצומה, שאלה המתבקשת מאליה - תוה"ק אשר כל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, המאלפת אותנו בינה ומיישרת אורחותינו להשתלם בכל מידה נכונה, לאהבת הבריות ולאחודות הלבבות, כמו שנצטוונו (ויקרא י"ט) "ואהבת לרעך כמוך", ועוד ציוויים רבים שתכליתם להטיב עם השני, כמו שנא' (דברים כ"ב) "לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו", ובפרשתנו (כ"ג, ה') "עזוב תעזוב עמו", הזהרה על הכאת אחרים, על עינוי אלמנה או יתום, וכן שלא למושכן כסות חבירו, ועוד כהנה וכהנה, ואם כן היאך יתכן שהתורה תתיר לאדם למכור את בתו הקטנה לאמה העבריה, ואפילו למוכה שחין (ב"ק פז), היעלה על הדעת ליתן את בתו הפקר לאחרים בשביל בצע כסף?

ואכן מצינו שחז"ל אסרו על האדם למכור את בתו, אף על פי שמהתורה יכול האדם למכור את בתו, עד שאמרו (מגילה כז.) בשם רבן שמעון בן גמליאל: "אפילו אין לו מה יאכל ומכר את בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם". ברם צריך להבין את סברת תוה"ק למה כלל התירה דבר זה? ועוד קשה למה התורה התירה למכור דווקא את בתו, ולא את בנו? ועוד יש להבין למה רק לאב ניתנה הרשות למכור את בתו ואילו לאם אין רשות למכור את בתה (סוטה כג.), ולמה נגרע חלק האם מהאב?

ומצאתי שהקשה כן בספר תולדות יצחק, וזה לשונו: "יש להבין איך נתנה התורה רשות לעשות אכזריות גדולה כזאת למכור את זרעו, והלא אף בישמעאלים שבמלכות גיניאה אין מוכרין בניהם, ולהלן (פסוק ט"ז) כתיב וגונב איש ומכרו מות ימות, וקל וחומר המוכר זרעו ובשרו", ותירץ כי מכירתה היא להנאתה, לפי שיש לאדון מצוה לייעדה לו לאשה, או לייעדה לבנו. ודבריו צע"ג דאדרבה גנאי הוא לבת שנישאת בדרך זו שנמכרה לשפחה ולקח אותה לו לאשה, והלא מן הראוי שיהיה האב מגדל את בתו וישיאנה כדרך כל הארץ!

ויש שנדחקו ליישב שלא באה התורה לומר שמוותר לאדם לכתחילה למכור את בתו לאמה, רק באה להורות שמוטב לאדם למכור את בתו מאשר ללוות בריבית, כי בהלוואה בריבית מתווסף לו חובות על גבי חובות, ואילו אם מוכר את בתו הרי היא מגרעת פדיונה [דמי מכירתה נותנת לאדון] ויוצאת, וכדאי בקידושין (כ.), וגם פירוש זה צ"ע, כי לא זו בלבד שמפשטות דברי חז"ל נראה שמהתורה האב רשאי לכתחילה למכור את בתו לאמה, וכדמשמע במכילתא שאמרו: "הא למדנו שהאב רשאי במכירתה", מה גם שבלא"ה צ"ע שהיה לתורה לאסור מכירת בתו כשם שאסרה הלוואה בריבית?

והנה בפשטות יש ליישב שהתירה התורה לאדם למכור את בתו, לא בשביל שתעמוד המכירה ותתקיים לזמן מרובה, אלא לפי שאף מהתורה לא הותר למכור את בתו, אלא רק למי שהוא עני ואין לו מה יאכל כלל, וכמו

חדש! להאזנה לשיעורים מרתקים בהלכה ובאגדה מרבי יוסף חי סימן טוב שליט"א בעל "אשכול יוסף"
מעכשיו ב"קול הלשון": 03-6171111-1-3-6-37 שמעו ותחי נפשכם! (במאגר עשרות שיעורים)

שביאר רבינו הרמב"ם (פ"ד מהל' עבדים): "אין האב רשאי למכור את בתו אלא אם כן העני ולא נשאר לו כלום לא קרקע ולא מטלטלין ואפילו כסות שעליו, ואף על פי כן כופין את האב לפדותה אחר שמכרה משום פגם משפחה". ואשר על כן לפי שיהיו אנשים שלא יהיה להם כלל ממה להתפרנס, ועלולים למות ברעב מרוב בושה שלא לבקש ולא ליטול מאחרים, לכך נתנה התורה עיצה זו בליבם למכור את בתם הקטנה, ועל ידי כך יצא קול מכירת בתם בקרב כל ישראל, וירחמו עליהם וירבו עליהם מוהר ומתן, ויחזיקו בידיהם על כורחם לפרנסם ולהרוויחם, וממילא יהיו פודים גם את הבן, שכבר ידעת שאם יש לאב ממון כופין אותו לפדותה ואפילו בעל כורחו (קידושין יח). אך לפי זה עדיין לא יתיישב למה לא התירה התורה למכור גם את בנו, וכן למה ההיתר ניתן רק לאב ולא לאם? ובכלל היאך התירה התורה למכור את בתו למוכה שחין?

והנה עלה בדעתי בס"ד ליישב, שודאי בשופטני לא עסקינו, כי לא נתנה תורה רשות לאדם למכור את בתו בשביל נזיר עדשים או רווח ממון בעלמא, אלא עיקר כוונת התורה שאם האב עני ואין לו ממה להתפרנס, שהלא רק אז הותר למכור בתו כמו שהצריך הרמב"ם (פ"ד מהל' עבדים) שלא נשאר לאב כלום, לא קרקע ולא מטלטלין ואפילו כסות שעליו, ומטבע הדברים באופן כזה האדם אין ליבו פנוי לעבודת השי"ת ועסק התורה, לכך באה התורה להורות שמעיקר הדין אם כוונתו במכירת בתו שיוכל לעבוד את ה', ראוי שיהיה אפילו מוכר את בתו כדי שיהיה פנוי לשבת ולעסוק בתורה, וכעין מה שמצינו בעירובין (כב). רבא אמר בכמי אתה מוצא תורה, במי שמששים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב, כמעשה דרב אדא בר מתנא שהיה הולך לבהמ"ד, ואמרה לו אשתו: ילדיך מה אעשה להם?! והשיבה שיש באגם ירקות הגדלים מההפקר, אשר ממנו ניתן להכין מאכל לילדים. ועיין עוד בגיטין (ו:): שר' אביתר שלח לרב יהודה, בני אדם העולים מבבל לארץ ישראל ללמוד תורה הן קיימו בעצמן "ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו ביין וישתנו" ופירשו התוספות שלפי שהן משתהין בארץ ישראל היו בניהם ובנותיהם משתעבדים בשביל מזונות, והיינו בזונה בשביל מזונות, ועוד מפרש ר"ת כדאמר בירושלמי דעובדא הוה באחד שמכר את בתו כדי שיוכל ללמוד תורה והלך ולמד.

ומטעם זה לא התירה תורה למכור את הבן שהוא חייב במצוות ובת"ת, וצריך לחנכו שידגל לתורה, ואם ימכרנו לעבד להתעסק בחומרות העולם לא יוכל האב לחנכו והבן להשלים עצמו בתורה ובעבודת ה', אבל הבת שפטורה מת"ת ומרוב המצוות, לפיכך הטילה תורה עליה רשות מכירתה. ומטעם זה אין היתר לאם למכור את בתה, כי אינה מחוייבת ברוב המצוות ועסק התורה.

ואולם באופן שהאב מוכר את בתו כדי שיוכל לעסוק בתורה, בודאי תהיה הבת שמחה ומאושרת שעל ידה יוכל אביה להשלים חובתו לעסוק בתורה ולעשות נחת רוח לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, כי אין המכירה על כורחה של הבת אלא מרצונה הגמור, כי ללא ספק זכות היא לה שנמכרת למען יוכל אביה לעסוק בתורה, ומטעם זה נתנה לה התורה שכר שיהיה אדונה מיעדה לו או לבנו, וכבר ידעת גודל מסירות הנפש של אבות על בנים, וגם בנים על אבות למען יעסקו בתורה.

ומסופר על הרבנית בת שבע קנייבסקי אשת חבר למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שבימי עלומה כאשר היתה מלחמה ולא היו שיירות יוצאות ובאות והיו מחלקים לחם לפי הטף כדי חייהם של התושבים, והוצרך אביה הגדול מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לעמוד ולהמתין בתור יחד עם בני העיר לקבלת לחם לפרנסתו ולפרנסת בני ביתו, אך בתו הרבנית בת שבע, שהיתה אז עוד קטנה לימים, הפצירה באביה שהיא תעמוד בתור, בכל יום ויום, לקבלת אותו הלחם, ואף שהיה זה בעת מלחמה וכרוך בסכנה, כדי שאביה יוכל להמשיך לשקוד על תלמודו, ולימים הפטיר מרן הגרי"ש אלישיב שבשכר זאת זכתה לבעל ת"ח מופלג שמאיר עיני ישראל בתורתו.

גיליון "אשכול יוסף" יוצא לאור לזכרו אלפי בית ישראל על ידי האחים הנעימים היקרים והחשובים אוהבי התורה ולומדיה, כמור **גדעון ניסים** ומור **אהרן ניסים** הי"ו לברכה והצלחה להם ולכל בני ביתם מוקדש לע"ג הוריהם היקרים: **סאלם אליה בן מסעודה ז"ל, גוריה בת גורג'ה ע"ה, ת. ג. צ. ג. ה.**
◇ עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר ◇

הופיע!!!
 הספר היחודי
הפוסק
 הספר הראשון לתולדות חיון
 של פוסק הדור מן בעל ה"שבת הלי"י זצוק"ל
 ובו ילקוט מאמרים נבחרים שנכתבו אחר מותו
 ובו עדויות מכלי ראשון ע"י גדולי תלמידיו ובני משפחתו הרוממה שליט"א
 אודות גדולתו בתורה, ובעבודת ה'

בספר גם תמצאו
 קרוב ל- 800
 תמונות נדירות
 ממראות חיון
 של בעל
 המפתרסמים לראשונה
 מעל גבי במה זו

הניאו ברכה!
 ניתן להשיג בחנינות הספרים המובחרות
 שיווק והפצה 036815542

מי שמוכרה למכור בתו או ס"ת איזה מהם עדיף?

בחיי בני בנימין על הרמב"ם הסתפק היכן שצריך למכור ס"ת, ויש לו בת קטנה מה עדיף מהם שימכור. שהרי גם בבת מוכרה רק כשאין לו מה יאכל (כמבואר ברמב"ם פ"ד מהל' עבדים ה"ב).

ודקדק דמשמע קצת דס"ת חמירא, שהרי בתו מותר למכור כשאין לו מה לאכול, משא"כ ס"ת אסור למכור כשאין לו מה לאכול אלא רק ללמוד תורה או לישא אשה.

ושוב דחה שבאמת אין איסור מדנקט אינו רואה סימן ברכה. כלומר שהיכן שמוכר ס"ת ואין לו מה לאכול אינו עובר איסור, רק אינו רואה סימן ברכה. והוסיף שאכן כבר כתב הכסף משנה בשם הרמ"ך שס"ת הוי דומיא דבתו דהיכא דאין לו ממש מה לאכול מותר.

ולדעתי נראה שודאי אחרי שהתירה התורה למכור, ודאי שימכור הס"ת ולא יזלזל בביתו, שאע"פ שכתב הרמב"ם (פ"י דס"ת ה"ב) שגם מה שהתירו למכור ס"ת ללמוד תורה או לישא אשה הוי דוקא באופן שאין לו דבר אחר למכור, ופשוט שגם כשבא למכור בגלל שאין לו מה לאכול, הוי רק אם אין לו דבר אחר למכור. ומ"מ מה שיכול למכור ביתו, אין זה ככל חפץ, כיון שבא מזה גם הפסד לבת, לא חשיב כמכירת חפץ אחר.

ועוד הרי אמרו בקידושין (נה) שאדם שעבר ומכר את ביתו בית דין כופין אותו אח"כ לפדותה, לכן ודאי שיש להעדיף למכור הס"ת.

ועוד שאין זה בזיון גדול שמוכר ס"ת שגם הקונה ילמד בו, לעומת מוכר ביתו שהקונה משתעבד בה.

ויש להביא ראיה מהרמב"ם בהלכות עבדים (פ"ד ה"ג) שכתב בזה"ל: אין האב רשאי למכור את בתו אלא אם כן העני ולא נשאר לו כלום לא קרקע ולא מטלטלין ואפילו כסות שעליו ואעפ"כ כופין את האב לפדותה אחר שמכרה משום פגם משפחה, ברח האב או שמת או שלא היה לו לפדותה הרי זו עובדת עד שתצא.

והרי לגבי מכירת ס"ת כשאין לו מה לאכול, לא מצינו שהחמירו עד כדי כך בכל אלו יחד שלא ישאר לו כלום ואפילו כסות שעליו ולא קרקע ולא מטלטלין.

ונראה מזה פשוט שגבי מכירת ס"ת לישא אשה מיירי שנושא אשה ויש לו כסות וכו' אלא שכדי לישא אשה מוכרה לשאר דברים, וכן כתב להדיא המשנ"ב (סי' קנ"ג ס"ק ס"ג) בשם הפרמ"ג שאף להרוחה מותר למכור ס"ת כדי ללמוד תורה. משא"כ למכור בתו לא התירו עד שלא יהיה לו כלום, וכאמור. ומוכח מזה שימכור ס"ת ולא ימכור בתו.

מוקדש לע"ג הגה"צ
רבי חיים מנחם ישועה זצ"ל
 בן רג"נה מלכה ע"ה
 מסר נפשו לעמלה של תורה ולחינוך ילדיו
 לתו' ויר"ש, הקים דור ישרים מבורך.
 תנצב"ה

כוס תנחומים
 למעלת ידידנו היקר והנעלה
 מנקה הדעת שבירושלים
 לן בעומקה של תורה
 הרה"ג אפרים ישראל'וב שליט"א
 כפטירת אביו הדגול ז"ל

מן השמים תנוחמו
ולא תוסיפו לדאבה עוד

ובלע המזות לנצח ומחה ה' אלוקים
 דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר
 מעל כל הארץ, ונשמע ונתבשר
 בשורות טובות ישועות ונחמות

"כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר ה' מִירוּשָׁלַיִם"

הזפייע בס"ד הספר

"שְׁלֵחַת הַבְּרִיָּה יוֹסֵף חַי"

**עַל מַרְזֵן רַבֵּינוּ עֹבְדֵי הַיּוֹסֵף זצ"ל
סוֹבֵב עַל כָּל פְּרָשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה**

➔ רעיון מיוחד ולצידו באותו נושא פרק מרתק מחיי רבינו זצ"ל

בין הפרקים: ענוותנותו / מידותיו / זהירותו בכבוד ת"ח / זהירותו בכבוד אשתו / אהבתו לתורה, שקיעותו בתורה / התמדתו בימי בחרותו / בימי מלכותו / גודל עיונו ובקיאותו, / יראתו, מידת האמת שבו / אצילותו / התנזרותו מכסף / בריחתו מכבוד / מלחמתו בבתי משפט, פועלו לחינוך ילדי ישראל / שתדלנותו להקמת עולם התורה בדורנו / פועלו לטהרת ישראל, חכמתו ותבונתו / כח השפעתו / מהפכותיו הרוחניות / הצלחתו בכל מעשיו / ועוד 32 פרקים! **מאות סיפורים, עובדות והנהגות שטרם ידועים... 54 פרקים! 708 עמודים!**

להשיג בכל רשתות הספרים "אור החיים" ו"פה נוף" ברחבי הארץ!

הפצה ראשית: 02-5373570 או: 054-84-60007/8 (באין מענה להשאיר הודעה)

י-ם: הפצת ספרי קודש דוד 1, בצלאל ספרים, ע"י מוסיוף, ספר הספרים, צומת בר אילן. ספרי מאה שערים מאה שערים 15, בני ברק: משפי שבתאי רח' ר' עקיבא 44 פינת הרב קוק, (מעל סלקום), 03-5796146 (9 באינטרקום).

ביתר: משפחת סימן טוב, רחוב בן זכאי 7 - 02-5808831 קרית ספר: משפי שחמורוב מסילת יוסף 4 ק"ג, 052-7606856

מתוך הסכמת מורנו הגאון הגדול רבי משה צדקה שליט"א. ר"י "פורת יוסף"

"ויש בזה חיזוק גדול, ודבר גדול הוא, ובודאי יש מזה נחת רוח גדולה למרן..."